

SZEGEDI EGYETEM

A SZEGEDI FELSŐOKTATÁSI
INTÉZMÉNYEK LAPJA

XIII. évfolyam 11. szám

1985. szeptember 23.

Ára: 2,30 Ft

Szolgálni és bírálni — egyidejűleg

Beszélgetés dr. Csákány Bélával, a JATE új rektorával

Dr. Csákány Béla minden bizonnyal nem csupán a természettudományok értő számára ismert, hiszen néhány hónapja még a JATE pártbizottságának titkára volt, s közismert közéletiségét bizonyítandó immár a tudományegyetem állami vezetését irányítja. Az új tanév megkezdése előtt — hagyományainkhoz hiven — eddigi pályafutásáról és terveiről kérdeztük a rektort.

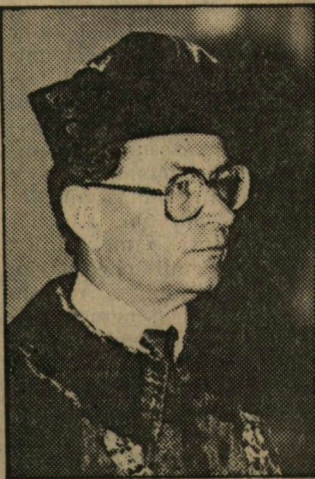
— Professzor úr, ön tavaly egy interjúban a következőket mondta lapunk szerkesztőjének: „Egy kisvárosban érettségiztem, 1950-ben. Egyéves téglaári munka után, 1951-ben lettem egyetemi hallgató, itt Szegeden.” Arra kérem, folytassa szegedi éveinek történetét!

— Szegedre matematika-fizika szakos hallgatóként kerültem. Korábban vegyész és egy átmeneti ideig jogász is akartam lenni, ám amikor egy újságírókól megtudtam, hogy a jövő műszaki értelmiségének nevelésében milyen nagy szükség lesz matematikára — fizika szakos tanárookra, akkor erre a szakra adtam be a jelentkezésemet. Az igazat megvallva, nem voltam meglehetősen döntéssel, s műszaki tiszt vagy földrajz-geológia szakos tanár szerettem volna lenni, de az első jól sikerült vizsgaidőszak eloszlatta ilyen irányú törekvéseimet. Később eredményesen szerepeltem mind a vizsgákon, mind az egyetemi hallgatók szokásos országos matematikai versenyén, és így 1955-ben — mikor kézhez vehettem az oklevelem — gondolhattam arra, hogy az egyetemen vagy a főiskolán maradhatok. De, mint annyiszor, akkor is igen sanyarú volt az ország gazdasági helyzete, így er-

re nem kerülhetett sor. Szerencsére egyetemi éveim alatt is, mint mindig, „másik kedvencem” volt a mozgalmi munka, s ezért fölkeretek arra, hogy legyek a városi DISZ agitációs, propaganda és kulturális ügyekkel megbízott titkára. Ezt a munkát 1956. október 24-ig láttam el. Ettől kezdve annak a szervezetnek a tevékenységében vettem részt, amelyet pártörsgnek, karhatalomnak, s egyéb neveknek neveztek.

1957. január végén az országban a viszonyok kezdtek normalissá válni, s én saját kezdeményezésemre visszatértem eredeti foglalkozásomhoz: matematika-fizika szakos tanár lettem az orosházi gimnáziumban. Itt azonban csak két hónapot töltöttem, mert szegedi ismerőseim meghívtak az egyetemre rektori titkárnak. A hivatali munkát különösebben sohasem kedveltem, és most 28 évvel később már elmondhatom, hogy nem a hivatali ranglétrán való emelkedés reménye vonzott vissza Szegedre, hanem a Bolyai Intézet, ahol engem mint az évfolyam egyik legjobb matematikusát ismertek, és reménykedtem, hogy visszavárnak. Ennek megfelelően csak 5 hónapig dolgoztam rektori titkárként, azt 1957–58-as tanévtől már a Bolyai Intézet tanársegéde, s ez idő alatt a megalakult KISZ-szervezet titkára voltam.

1958-ban kerültem ki Moszkvába A. G. Kuroshoz, a csoportelmélet egyik legnagyobb alakjához aspirantúrára. Nagy büszkeséggel, hogy egy-két fiatalal együtt mi kedveltünk meg aspiráns vezetőnkkel az univerzális algebrát, amely a műveletek általános elmélete. Kandidátusi értekezésemnek is ez volt a témája, amelyet

(Somogyi Levente felvétele)

1962 tavaszán védtem meg. A bőrömből nem tudtam kibújni; a moszkvai Lenin-hegyi egyetem magyar alapszervezetének a párttitkára voltam egy darabig. Hazatérve a szokásos egyetemi létrát jártam be: 1964-ben docens lettem, 1967 óta — kisebb kihagyásokkal — az algebra és számelmélet tanszék vezetője vagyok. A tudományok doktora lettem 1975-ben, a következő évben professzor.

Több társadalmi megbízásnak is eleget tettem: a természettudományi karon párttitkár, a 70-es évek fordulóján rektorhelyettes, és az utóbbi években jó két évig az egyetem párttitkára voltam.

Két egyetemista gyerek apja vagyok. Feleségem is matematikus, de ő nem algebrista, egy másik tanszéken adjunktus.

— Ön nemrég még az egyetem pártbizottságának titkára volt, most pedig az intézmény állami vezetője. Ez minden bizonnyal nem csupán annyit jelent, hogy a vezetés ideológiai eszközeit fölcsérelte operatív eszközökre.

— Ez túl absztraktnak tűnik számomra, de lehet, hogy csak azért, mert most már nem ideológiai, hanem operatív eszközökkel foglalkozom. Abban, hogy ezt a megbízatást elvállaltam, szerepe van annak, hogy szívesen foglalkoztam kisebb közösségek problémájával, és úgy gondoltam, ezt ki lehetne próbálni emberek nagyobb közösségével is. Abban reménykedve, hogy nem ez az a pont, ahol kompetenciám már véget ér, ahol az ismert elv értelmében megmaradhatok.

Korábban, mint párttitkárnak, a befolyásom nyilván kiterjedt az egyetemi élet összes területeire, közvetlenül azonban csak a párttagság viszonylag nem széles rétegeire. Most viszont az egyetem ügyeit nap mint nap úgy kell képviselni, hogy az intézmény dolgozóinak különböző igazságait lehetőség szerint összhangba hozzam.

— Mi a rektor úr véleménye néhány, az egyetem egészét érintő kérdésben: magas óraszámok, ideológiai

tárgyak oktatása, nyelvtanítás dolgában?

— Az óraszámokról: ezeket valóban csökkenteni kell, s e lépés feltételei teljesíthetők. Az óraszám csökkentését jelentené az is, ha magát az óraszámot nem csökkentenénk, de általánosság tennék az elméleti órák kötelező látogatásának a megszűnését. Ez azonban csak akkor lehetséges értelmes módon, ha megfelelő, naprakész — de legalábbis évről évről kész — jegyzetek állnak a hallgatók rendelkezésére. Ehhez az egyetemnek sokkal nagyobb számban kellene kibocsátania jegyzeteket, tehát az a cél, hogy minden előadáshoz legyen olyan irodalom, amely föl-készíti a hallgatót a sikeres vizsgára. Ezt meg is lehetne valósítani, ha mi az oktatóinknak olyan szinten tudnánk fizetni ezekért az irodalmakért, amilyen szinten ők tudnak egyéb szakirodalmi tevékenységgel pénzt keresni. Ez azzal fog járni — mindent egybevetve —, hogy a jegyzetek drágábbak lesznek, mint eddig voltak. De nem kell előzőleg összegektől tartani. Például az én 250 oldalas algebra-jegyzetem 16,50, egy Tuborg sör 20,— Ft. El tudom képzelni, hogy két Tuborg sör árát is megér majd egy olyan jegyzet, amit használni lehet forgatni, még akkor is, ha éppen én írtam.

— Végezetül: rektor úr számára milyen lenne az ideális, a jól működő, feladatait megfelelő szinten el-látó egyetem?

— Az ideális egyetem József Attila szavával élve, olyan hely, ahol a tanárok az igazat mondják, nem csak a valót. Részletesebben: nem csak tényeket közölnek, hanem saját igazságukat is, azt a gondolati struktúrát, amelyben ők az általuk megismert és átadandó tényeket összefoglalják. Az ideális egyetem olyan értelmiségiek nevelő-ének, akik a társadalom eme alkotó elemével szemben bármikor támasztható két követelménynek eleget tudnak tenni: egyidejűleg szolgálnak és bírálják. Értelmiséginek lenni ugyanis szerintem nem az önmegvalósítás felé haladó önállóságot jelenti, hanem azt, amit egy

lektorátus szervezte tanfolyam hallgatója tapasztalhatom, hogy a főkészültség és az akarat a jó oktatás érdekében megvan. Azt hiszem, hogy most alkalmas az idő arra, hogy a hallgatók és az oktatók együtt próbáljanak hatékonyabban kimunkálni, mert a Művelődési Minisztérium is most kívánja átfogóan szabályozni a nyelv-oktatást. Mindenesetre: olyan kis ország vagyunk, hogy nem engedhetjük meg hosszú ideig magunknak, hogy egyetemet úgy hagyjanak el emberek, hogy ne legyen legalább egy középfokú, vagy legalább két al-fokú nyelvvizsgájuk idegen nyelvből.

— Végezetül: rektor úr számára milyen lenne az ideális, a jól működő, feladatait megfelelő szinten el-látó egyetem?

— Az ideális egyetem József Attila szavával élve, olyan hely, ahol a tanárok az igazat mondják, nem csak a valót. Részletesebben: nem csak tényeket közölnek, hanem saját igazságukat is, azt a gondolati struktúrát, amelyben ők az általuk megismert és átadandó tényeket összefoglalják. Az ideális egyetem olyan értelmiségiek nevelő-ének, akik a társadalom eme alkotó elemével szemben bármikor támasztható két követelménynek eleget tudnak tenni: egyidejűleg szolgálnak és bírálják. Értelmiséginek lenni ugyanis szerintem nem az önmegvalósítás felé haladó önállóságot jelenti, hanem azt, amit egy

polgári racionalista imába is foglalt a következő módon: Uram, adj bátorságot, hogy megváltoztassam azt, ami megváltoztatható, adj türelmet, hogy belenyugodjam abba, ami megváltoztathatatlan, és adj bölcses-séget, hogy a kettőt szét tudjam választani! Tehát a társadalmi cselekvés bátor-sága, a társadalom türelmes szolgálata és a szakképzettség együtt legyen meg.

Az egyetemi közélettel kapcsolatban el kell mondanom, hogy minimálisra szeretném csökkenteni az olyan beszélgetéseket, amelyeken az egyetem valamelyik tisztségviselője a rektorral olyan kérdésekben beszélget négy szemközt, amelyek az intézmény többi részét is érintik. Szeretném, ha a nyílt összejöveteleken kemény lenne a beszéd, ha tölem is elfogadnának adott esetben a jelenlévők egy ké-mény nemet, de azt igérem, hogy minden további nélkül kész vagyok lenyelni ingerült hozzászólásokat is, még akkor is, ha azok partikuláris igényekért hangzanak el.

Mint ahogy eddig sem, ezután sem kerül nyilvánosságra ele minden intézkedés, de olyan intézkedést, amely valamely egység, vagy réteg érdekét sérti, az illető egység vagy réteg képviselőivel való előzetes konzultáció nélkül nem kívánok hozni. Azt nem merem állítani, hogy mindig csak konszenzus alapján fogok döntést hozni, mert az annál is jobban megköti a kezem, mint amennyire meg van kötve. Márpedig nagyon meg van kötve...
D. I.

Szeged '84

S. Balogh László

(S. Balogh László felvétele)

...galambok ültek a verebekhez... Sandi István, Lőrinczy Attila és Dlusztus Imre írásai (3. oldal)

Szépirodalmi rovatban Harmadkor-összeállítás (4. oldal)

Fanny és Alexander — Bergman legújabb film-jéről (5. oldal)

S. Balogh László írása a Sorsforduló című egy-kori főiskolai lapról (6. oldal)

Lichtenstein József re-cenziója Liska Tibor könyvéről (6. oldal)

A romantikus elégiától a sátáni karneválig — kritika egy bölcsész-kiadványról (7. oldal)